

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XXII.

Февруарий — 1930.

Книга 2.

СКАЛИ ПРИ БЪЛОГРАДЧИКЪ

Група Прекарекъ

фот. Инж. Ивановъ

ПЪРВОТО ЗАСЕДАНИЕ НА ВИСШИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪВЕТЪ

Като една много важна придобивка за туристическото движение у насъ, е създадениятъ на последния конгресъ въ Ловечъ Висшъ туристически съветъ. Тоя съветъ е придаденъ като съвещателно тѣло къмъ Б. Т. Д., съ задача, да се занимава главно съ въпроси отъ принципиаленъ характеръ, които сж отъ значение за развоѣ на туризма въ страната. Хората, които влизатъ въ неговия составъ, съгласно чл. 30 на устава, за сега на брой 49 души, даватъ пълна гаранция за това. Тукъ сж не само сегашнитѣ, но и всички бивши по-видни ратници и ветерани на движението, както и други компетентни лица.

Първото заседание на тоя съветъ се състоя на 2. II. н. г. въ София, подъ председателството на заслужилия туристъ, архит. Г. Козаровъ. Присъжествуваха повечето отъ членоветѣ на съвета, отъ София и провинцията. Въпроситѣ, сложени на разглеждане, бѣха главно два: Отношенията между държавата и туристическия организации и второ, стопанското значение на туризма. И по двата се държаха отдѣлни реферати, отъ г. г. Галчевъ, сегашенъ председател на Б. Т. Д., арх. Г. Козаровъ и Илия Антоновъ, бивши такива. Тия въпроси се разгледаха изчерпателно въ тѣхната широта и следъ станалитѣ разисквания, дойде се до пълно едномислие относително това, което държавата чака отъ туристическия дружества, като културно-просвѣтни организации и подкрепата, която тя отъ своя страна е длъжна да имъ даде, за постигането на тѣхнитѣ задачи. Вниманието бѣше спрѣно особено върху пропагандата на туристическия идеи срѣдъ учащата се младежъ и улесненията, които трѣбва да се направятъ, за насърчение особено на ваканционнитѣ пътувания, като за това се създадатъ при училищата безплатни ученически спални.

Не по малкъ бѣ интересътъ и по втория

въпросъ, за стопанското значение на туризма. За една резултатна работа въ тая посока, намѣри се за необходимо, да се създаде по-скоро отъ страна на държавата, къмъ съответното министерство на желѣзницитѣ или на търговията и труда, едно специално бюро за пътуване, като службата при него се повѣри на компетентно лице, което да я организира целесъобразно, по образецъ на западно-европейскитѣ такива бюра, съ които да се постави въ най-тѣсни връзки. Това бюро да служи за външна пропаганда, за привличане на чужденци у насъ, като се застъпва да имъ се направятъ всички необходими улеснения, а тѣй сжщо и за вътрешно насърчаване на туризма, чрезъ евтини пътувания по желѣзницитѣ и улеснения при посещаванieto на курортни и др. красиви мѣста у насъ.

Приеа се изработенитѣ въ тая смисълъ резолюции, които отпечатани, ще бждатъ разпратени до всички заинтересовани лица и учреждения.

Въ точката разни се повдигнаха въпроси сжщо много важни, които ще бждатъ предметъ на обсъждане въ едно отъ следнитѣ заседания на съвета.

Първото начало даде най-задоволителни резултати. И не се съмняваме, че тия най-изпитани дейци, които влизатъ въ състава на съвета, съ течение на времето ще изработятъ обща платформа за практическо осъществение на туризма у насъ и съ необходимия авторитетъ, ще я представятъ на общественитѣ фактори въ страната, за надлежно реализиране.

Остава да се продължи по сжщия пътъ и Висшия туристически съветъ при Б. Т. Д. да се обърне въ Националенъ съветъ по туристиката у насъ, по подобие на Юнашкия.

Д-ръ П. Козаровъ

ПО ДОЛИНАТА НА ЧЕРНИ ИСКЪРЪ

Ръката Искъръ съвзема водитѣ си главно отъ три рѣки, — Бѣли и Черни Искъръ и Бистрица. Бѣли Искъръ идва далечъ откъмъ Демиръ-капия, протича презъ тѣсенъ проломъ, и малко по-долу отъ с. Бѣли Искъръ, подъ моста, отъ който се раздѣлятъ дветѣ шосета — едното за Демиръ-капия — Разлога, а другото за долината на Черни Искъръ, се събира съ р. Черни Искъръ. Черни Искъръ е най-пълноводния, неговия басейнъ е най-голѣмъ и долината му най-широка. Бистрица извира отъ Мусличаленитѣ езера и отъ къмъ Чадъръ-тепе, и като дѣсенъ притокъ се влива въ Искъра подъ голѣмия мостъ въ Самоковъ.

Преди пѣтника да премине моста, при сливането на двата Искъра, неволно си задава въпроса и напразно се взира въ водитѣ на дветѣ рѣки за да си обясни защо едната се казва Бѣли, а другата Черни Искъръ? Задава си въпроса и въ повечето случаи отминава, като се задоволява само съ това че водата на Бѣли Искъръ е по-бѣла. Тукъ последната рѣка тече бързо и пенливо и особено сутринъ изглежда действително бѣла. Други пъкъ се задоволяватъ съ народното тълкуване, което намира, че камънитѣ на Черни Искъръ сж по-черни, а на Бѣли — по-бѣли. Да приемемъ, че тѣзи обяснения сж прави, то следвали, че и водитѣ, или камънитѣ на Бѣли и Черни Витъ, или Бѣли и Черни Осъмъ, Бѣли и Черни Ломъ и др. сж бѣли или черни? Въ сжщностъ нѣма нищо правдиво въ тѣзи обяснения. Нашитѣ прадѣди при преименуване или даване име на рѣка, планина, долина и пр. сж имали предвидъ преди всичко най-характернитѣ белези, или нѣкои особености, типични само на мѣстото или рѣката. Най-отличителното въ нашия случай е, че долинитѣ на Черни Витъ, Черни Осъмъ, Черни Искъръ и др. сж непроходими, въ смисълъ, че презъ тѣхъ не води пѣть за противната страна на планината, когато съ името „бѣли“ сж означавали долини, презъ които минаватъ пѣтища и водятъ задъ планината. Така, по долината на Бѣли Витъ върви пѣть за Рибарицкия проходъ, — по тази на Бѣли Осъмъ за Троянския проходъ и отъ тамъ за Карлово, а по Бѣли Искъръ върви пѣть за Демиръ-капия и за Разлога. По долинитѣ съ името „черни“ има само локални пѣтища, които свършватъ до последния населенъ пунктъ, или

както въ долината на Черни Искъръ до двореца въ „Овнарското“.

Но докато долинитѣ на Черни Витъ и Черни Осъмъ сж тѣсни и по цѣлата си дължина приематъ само по нѣколко незначителни потоци, то долината на Черни Искъръ е широка и приема много притоци и отъ дветѣ си страни.

Долината на Черни Искъръ може да се раздѣли на две половини. Източната е ниско и наведено на западъ плато, на западния край на което протича рѣката, ката минава непосредствено до източния край на високия дѣлъ, нареченъ обикновено Доспейски баиръ. Но това име е неправилно дадено. Би било по-разумно ако се нари-

Рила. Югозападенъ дѣлъ

фот. М. Кръшнякъ

чаше Лжкатишки, по името на рѣката, която протича презъ срѣдата на този високъ предпланински дѣлъ на Рила. Отъ изтокъ и югъ тази долина е обградена съ най-високитѣ върхове отъ Рила; — тукъ се редятъ единъ подиръ другъ, все повисоки и скалисти върхове, или високи чаловепасбища, чийто склонове сж обраснали съ гори. На изтокъ се виждатъ Пчелина, Будащица, Попова-шапка, по-нататъкъ Малийовица, а далечъ на югъ се подава и Еленинъ връхъ. На с. и. много добре се очертава Мусала. А на западъ и северъ е гористия Лжкатишки дѣлъ, прорѣзанъ на две отъ тѣсната долина на Лжкатица.

Както р. Черни Искъръ, така и всичкитѣ нейни притоци протичатъ презъ гнайсови образувания, прошарени тукъ-таме съ гранитъ и кварцови шисти.

Черни Искъръ събира водитѣ на множество

планински рѣки, които отдѣсно сж по-пълноводни, и многобройни, а отлѣво по-малко на брой и непълноводни. Като начало на Ч.-Искъръ се счита Прави Искъръ, която се съвзема отъ Урсусъ-вада и отъ Седемтѣ езера; следъ това следватъ отдѣсно една подиръ друга — Бѣла вода, Урдина рѣка — която извира изъ Урдинитѣ езера. По-нататѣкъ: — Малйовица, чиито води идватъ отъ едноименна височина; р. Прѣка извира отъ Купнитѣ, — а отъ Попова шапка се стича Павловичка рѣка. Малка и Голѣма Лопушница идватъ отъ къмъ Будаџица, въ мѣстността Надарица се събиратъ, и малко по-долу се изливатъ въ Искѣра. Рѣка Джупаница събира водитѣ си отъ „Зеленото“, Юрушката рѣка се стича откъмъ Юрушкото градище и между Доспей-Махла и Говедарци се влива въ Искѣра. Гърковица иде отъ Преслапа, минава въ южния край на Говедарци и срещу Лжкатица се влива въ Искѣра. Последния дѣсенъ голѣмъ притокъ на Черни Искъръ е Лѣви Искъръ, който идва отъ Сухи-Чалъ и Драганица, протича покрай Мала-Църква и не далечъ отъ селото се влива въ Искѣра.

Ч. Искъръ приема само два лѣви притоци: — още отначалото Темна рѣка и срещу Говедарци — Лжкатица. Последната се съвзема отъ Темнитѣ рѣки откъмъ Сепарево и надолу по-цѣлото си течение приема водитѣ на много извори.

Заобиколена съ голѣмитѣ височини на Рила, и запазена отъ западъ и северъ отъ вѣтроветѣ, тази тиха и уединена долина никога не е изложена на рѣзка промѣна на климата, а отъ друга страна тукъ имаме много по-малка влажностъ отколкото въ Чамъ-Кория.

Низинитѣ сж безлестни и преобърнати на ниви и отчасти на ливади, а въ покрайнинитѣ на горитѣ има обширни пасбища, каквото е „Мокро ливагѣ“ до Надарица. Хубави ливади и есенни пасбища има изъ Лжкатишкия дѣлъ, кждето само севернитѣ склонове и височинитѣ Бѣлчиница, Календерица, Бурнатица, Алулица, Сухарево и отчасти Мечкарица сж обраснали съ млади и много добре прочистени гори.

Склоноветѣ на Еленинъ-врѣхъ, Коджа-Карица, Зекирица, Малйовица, Зеленото, Будаџица, както и низинитѣ непосредствено до височинитѣ сж обрасли съ непроходими гори; кждето още има усой въ които не се е чувалъ екотѣтъ на бравата. По-обширни гори има надъ Доспей-Махла, отъ р. Лопушница нагоре. Високитѣ чалове сж обраснали съ клекъ и представятъ добри пасбища, но мжно се използватъ, защото сж далечъ, а добри пасбища има и по-долу.

Въ тази долина сж разположени едно отъ друго по на 1 клм., три села — Маджаре, Говедарци и Доспей-Махла, като изключимъ Мала-Църква, което е отдѣлено отъ горнитѣ три села съ малката височина Сръбски ридъ.

Селата сж свързани съ хубаво шосе съ Самоковъ, което преди войнитѣ е подържано по-

добре по цѣлото си протежение до двореца въ „Овнарското“, а сега благодарение на водопровода се подържа само до М. Църква.

Първото село, което макаръ че стои вънъ отъ долината, и се намира на страна отъ централния пѣтъ е Мала-Църква. Разположено е подъ южния склонъ на една гола височина непосредствено до дѣсния брѣгъ на Лѣви Искъръ. Има само 68 кжщи, повечето отъ които сж двуетажни, но мръсни. Улицитѣ сж криви и кални. До селото има малка еднокоробна църква отъ къмъ края на 17 вѣкъ. Населението сжществено се отличава както по физически типъ, така и по говоръ, отъ останалитѣ три села. Има основно училище.

На шосето, веднага, следъ като се превали първата височина, която е края отъ Сръбския-ридъ, е разположено селото Маджаре. Има 60 кжщи. Тукъ има по-добре подредени кжщи и дворове и една улица — шосето. Има хубаво основно училище съградено непосредствено до боровата гора и до вѣчно шумящия Искъръ. Черквата е нова, и селото не е заселено много отдавна.

Говедарци е най-голѣмото село, има 130 кжщи и е заселено на първата тераса. Долу, непосредствено до терасата и подъ селото е застроена една махла отъ селото Доспей-Махла, което е само на $\frac{1}{2}$ клм. южно отъ Говедарци. И тукъ има по-добре подредени кжщи и не дотамъ чисти дворове. Улицитѣ сж криви и мръсни. Училището е нова сграда — има и прогимназия. Черквата е нова, правена презъ 1875 г. на мѣстото на по-стара черква. На западъ, между селото и р. Искъръ, низко въ рѣчния наносъ се намира „Аязмото“ — изворъ до който има малкъ параклисъ, построенъ презъ 1864 г. Срещу Св. Духъ тукъ идватъ да се лѣкуватъ болни отъ най-различни болести.

Доспей-Махла се състои отъ две махли, — едната както вече се каза по-горе е подъ терасата до Говедарци, а другата е заселена върху продължението на терасата. Кжшитѣ и двороветѣ сж както въ последнитѣ две села, но физическия типъ до нейде е различенъ отъ този на горнитѣ две села. Църквата е стара, а училището ново.

И четиритѣ села сж нови, — последнитѣ три заселени следъ разтуряне на главния рударски центъръ — Надарица, а първото село М. Църква е по-старо заселено. Въ цѣлата тази покрайна особени старини нѣма. Този край — изолиранъ и на страна отъ главни пѣтища и голѣми центрове нѣкога е билъ заетъ отъ обширни гори и нѣкои незначителни овчарски селища. По-късно, едвамъ въ началото на турското ни робство сж възникнали нѣкои рударски центрове. На 4 клм. ю. и. отъ Говедарци върху единъ мжно достъпенъ врѣхъ личатъ, и на нѣкои мѣста много добре запазени крепостнитѣ стени на обширно българско градище — познато подъ името Юрушко градище. Въ „Овнарското“, малко по-долу отъ двореца едвамъ личатъ следитѣ на Яничарското градище.

На височината Мечкарица сжщо има основи на не голѣмо градище. Такива основи отъ градище и следи отъ постройки личатъ и върху Календерица въ Лжкатишкия дѣлъ, което въ свѣрка съ Шишмановото кале надъ Самоковъ.

При сливането на дветѣ Лопушници има голѣми развалини на обширно селище — Надарица. Тукъ до не много отдавна е имало голѣмъ рударски центъръ, за което свидетелствуватъ голѣмитѣ купове згурия натрупани отъ дветѣ страни на Лопушница. За това селище се споменува въ единъ турски документъ отъ 1582 г. „...едната му страна вехтия Касаблъкъ и въ Надарския синоръ...“ На едно пространство отъ повече отъ 1 кв. км. личатъ много добре основитѣ на камени постройки, а въ една малка долинка и до сега сж запазени коритата на нѣкогашната чешма, на която водата все така тече, както е текла преди повече отъ 350 години. Въ този турски документъ, става въпросъ и за едно изчезнало и никому непознато сега име на селото Пеклилеръ. Въ другъ единъ документъ отъ 1656 г. се споменува за видната Махицица, което не е нищо друго, освенъ сегашната Матарчица, кждето и до сега сж запазени куповетѣ отъ згурия.

По високия Доспейски ридъ, тукъ-тамъ сж запазени следитѣ на стария пѣтъ, който е воделъ отъ Шишмановото кале къмъ Бѣлчицица и нататѣкъ къмъ Сепарево.

У мѣстното население не е запазенъ никакъвъ споменъ за старото рударство нито пъкъ за самоковитѣ, освенъ въ М. Църква, кждето до не много отдавна сж ковали желѣзото, згурията отъ което е до селото подъ църквата. Въ останалитѣ села, нито едно мѣстно име не напомня за старото рударство, а това показва, че тукъ рударството е изоставено преди заселването на тритѣ села. Само една смѣтна легенда, която е обща за всички стари рударски центрове, говори, „че Надарица е било нѣкога голѣмъ градъ, кждето мжжетѣ и женитѣ сж работили рудитѣ и само една стара жена е люляла много деца“.

Преди 3—4 години въ Гйолечица, — на 7—8 клм. южно отъ последното село сж открити три галерии, въ които е копана златна руда.

Кога точно най-напредъ е започнало работването на рудитѣ и кога и защо сж напуснати, за сега нищо положително не може да се каже.

Знае се само, че въ 1582 г. Надарица сжществувала, а въ 1656 г. видната Махочица е работила и нищо повече.

Цѣлия този край би станалъ незаменимъ курортъ, но до сега не е направено отъ никого нищо, за да се привлечатъ лѣтовници. Височина надъ 1300 метра, близкитѣ гори, не влажния климатъ, това сж необходимитѣ условия, които не зависятъ отъ човѣка, остава и човѣка да направи нѣщо, но населението за сега има съ какво да се прехранва и преживява добре. Малкото земледѣлие, отчасти скотовѣдството и особено обширнитѣ гори сж достатѣчни, съ това е ангажирано презъ работното време и малко и голѣмо и старо и младо. Никой още не мисли отъ курортиститѣ да очаква. Отъ друга страна и населението се държи малко

Долината на р. Мальовица

фот. инж. Ивановъ

студено къмъ „гражданитѣ“, и малкото фамилии, които единъ пѣтъ дойдатъ при многото неудобства, втори пѣтъ не идватъ. Храна мжно се намира, и селянкитѣ предпочитатъ по-скоро, макаръ и поевтино всичко да носятъ въ Самоковъ на пазаря, отколкото да го продаватъ на лѣтовницитѣ.

Напоследѣкъ вече и общинитѣ се замислятъ, какъ да привлечатъ курортисти, — отъ земледѣлието не очакватъ нищо, — то се обработва, колкото да не се забравя „занаята“, скотовѣдството не е достатѣчно, а голѣмитѣ налози на горитѣ и постоянното и безмилостно изсичане, ще ги остави скоро почти безъ прехрана. А на тѣзи планински села бждещето е, въ създаване на условия за единъ отъ най-добритѣ и здравословни наши курорти.

В. Миковъ.

АЛПИЙСКИТЪ НЕЩАСТНИ СЛУЧАИ ПРЕЗЪ ГОДИНИТЪ 1926—1928

По Валтеръ Зигфридъ

Въ равномѣрнитѣ крачки на ежедневния животъ не замира никога скритото и оставеното ни отъ прадѣдитѣ чувство къмъ приключения, не замира никога потикътъ къмъ постигане тайното, къмъ намиране неизвестното, непостижимото. Това ни кара да се боримъ съ бурята, съ природнитѣ стихии, това е причина за многобройнитѣ жертви въ планинитѣ. Не могатъ да се предотвратятъ всички нещастия, опасноститѣ могатъ да се срѣщнатъ и на обикновения пѣтъ, но трѣбва да се опита всичко за намаляване нещастията въ планинитѣ.

Затова трѣбва да се обърнемъ пакъ къмъ статистиката. Трѣбва да се научи нѣщо отъ горчивитѣ опити, трѣбва да се предупреждава.

Статистиката обхваща само смъртнитѣ случаи, защото не могатъ вече да се обхванатъ всички тѣзи случаи, дето нещастieto е преминало нѣкога само съ единъ страхъ. Но и за смъртнитѣ случаи много сж покрити въ тайна. Затова горната статистика обхваща само нещастнитѣ случаи въ Швейцарскитѣ Алпи, съседнитѣ области на Савоя и Монъ Бланъ.

Презъ 1926 година сж регистрирани 43 нещастни случаи и 53 мъртви, презъ 1927 г. — 54 нещастни случаи, 69 мъртви, 1928 г. — 53 и 63, или всичко 150 и 185. Това число за годинитѣ 1923—25 е 112 и 138.

Презъ зимата смъртнитѣ случаи се силно увеличаватъ, особено сега следъ засилването на ски спорта. Въ последнитѣ 3 години тѣ достигатъ до 52. Главна причина за това сж лавинитѣ и буритѣ. При тѣзи прониквания къмъ снѣжнитѣ върхове загиватъ обикновено най-добритѣ изкачвачи, уморени въ борба съ вѣтъра и снѣжната буря. Нѣма мѣсто тукъ да се изброяватъ и описватъ различнитѣ случаи. Най-характерно въ тази смисълъ е трагичната кончина на четирма младежи, трима братя и единъ тѣхенъ другаръ, загинали на 4 мартъ 1926 год. на глечера Алечъ. Кристално утро се надвесило надъ Лъоченската долина — на единъ запознатъ съ времето човѣкъ това толкова близко приближаване на далечнитѣ планини би му се видѣло вече съмнително. Четирмата млади момѣка потеглили безгрижно къмъ висинитѣ и не обърнали внимание на облачето, което се понесло още къмъ I часа надъ върховетѣ, единъ знакъ на приближаваща се буря. Нѣщо повече — тѣ оставили раницитѣ си въ хижата и искали да прекаратъ въ весело пѣтуване до хижата Конкордия. Времето се бърже влошило и така стои написано въ хижнитѣ книги:

„Въ три часа пристигатъ обезпокоителни маси облаци надъ прохода Вайхъ. По всички върхове се вѣятъ снѣжни знамена.

„На глечера е буря. Господъ да има милость

съ децата!“ Треперящитѣ устни не могли да изговорятъ думата. Бурята се свила и надъ долината. За мигъ цѣлото небе потъмнѣло, задухалъ леденъ вѣтъръ. После почнало да вали снѣгъ. Това продължило цѣла нощъ, цѣли четири дни.

До днесъ никой не знае за сждбата на четирмата скиори; дали сж се загубили въ снѣжната буря, сж изтощени замръзнали или сж станали жертва на нѣкоя пукнатина, дали сж покрити отъ нѣкоя лавина, това незнаемъ. Глечера никога не повръща своята жертва.

Времето презъ Великденъ 1927 година бѣ лошо. Трима млади туристи отъ Женевъ чакали още отъ Велики четвъртъкъ въ Лъоченската долина за да проникнатъ къмъ Лъоченската пукнатина. Въ недѣля най-после времето се просвѣтлило и тримата потеглили. Новиятъ снѣгъ възспиралъ вървежа и наполовина пѣтя до хижата Егонъ фонъ Шайгеръ почналъ да духа леденъ вѣтъръ, примѣсенъ съ снѣгъ. Младежитѣ не се повърнали. Къмъ 8 часа вечерята, близко до хижата едното отъ момчетата паднало източно. Двама отъ неговитѣ другари потърсили помощъ въ хижата. Докато двама други скиори останали при умирающия. Хижата била празна и само единъ могълъ да се върне и съобщи печалната вестъ, защото другиятъ падналъ изнѣмоощѣлъ въ хижата. Той намѣрилъ единъ мъртавъ и само съ нечовѣшки усилия избавилитѣ се отъ смъртѣта сполучили къмъ полунощъ да достигнатъ хижата.

При такива излети трѣбва групата да бжде винаги по-голъма; енергията на отдѣлния човѣкъ бързо се губи, особено когато го грози смъртна опасностъ. Младитѣ хора да не мислятъ, че единъ добъръ скиоръ е и добъръ туристъ. Само този да се изкачва къмъ високитѣ планини, който се е катерилъ и презъ лѣтото. Презъ зимата времето се по-бърже влошава и по-често всѣкой трѣбва да се облѣга на собственитѣ си сили.

Не по-малко сж нещастнитѣ случаи, причинени отъ лавини, но тѣ у насъ се срѣщатъ по-рѣдко и за тѣхъ нѣма да се спирамъ.

При разглеждане на статистическитѣ сведения поражая числото на алпийскитѣ нещастни случаи лѣтно време, и то станали съ обикновени хора на съвсемъ безопасни мѣста. При кжсане на цвѣтя, при главоломното катерене за бране на еделвайса сж загинали презъ този периодъ 26 човѣка или 14 процента.

Ако се прегледа статистиката ще се види, че повечето жертви едва сж достигнали двадесетъ години. Единъ 17 годишенъ младежъ, въпреки лошото време, трѣгва за Ветерхорнъ самъ. Той загиналъ тамъ въ бурята. Другъ — 19 годишенъ, пренебрегвайки опасноститѣ на зимнитѣ излети

опитва се да премине отъ Съоренбергъ за Гиевилъ, едно предприятие твърде голѣмо за неговитѣ години. Днитѣ на декемврий сж кжси; младия човѣкъ се загубилъ въ нощта, изтощението бавно се промѣкнало въ неговитѣ уморени членове и бѣлата смъртъ турила край на младия животъ. Главатари и туристи сж длъжни да предпазватъ такива излети, даже ако е нужно съ сила да ги възпрепятствуватъ. И при все това тѣзи печални случаи никога не ще изчезнатъ отъ свѣта, пламъкътъ на младежкото увлечение е твърде силенъ, за да не загасне.

Трагично е геройското дѣло на Йосефъ Пелардъ, 20 годишенъ младежъ, който заплатилъ съ живота си за да помогне на другитѣ.

На 14 августъ 1928 година четирма френски планинари напуснали при несигурно време Шарпуахютѣ за да се възкачатъ на Aiguille du Petit Dru. Това предприятие трѣбва да се смѣта като дързостъ отъ страна на групата; съ изключение може би на единъ участникъ, никой не билъ предприемалъ по-голѣмъ планински излетъ. Вързани на две вжжета, нѣщо на 300 крачки подъ върха, водачътъ на второто вжже внезапно извикалъ: „Пущамъ, отворилъ ржцетъ си, и падналъ назадъ. Последницитѣ били тежки наранявания, които затруднили спасителнитѣ работи при спущането по отвесната стена. Решено било единъ да остане при пострадалитѣ, а другитѣ двама да отидатъ за помощъ.

Въ Шарпуахютѣ имало една група отъ трима млади швейцарци и една италианска група отъ двама човѣка. Групитѣ се опасявали за живота на двамата французи въ планината и тръгнали на сутринята на 15 августъ безъ всѣкаква забава, като предполагали, че спасителната команда отъ Шамони ще пристигне едва вечерта въ хижата. Къмъ 4 часа дветѣ групи пристигнали на мѣстопроизшествието. Тѣ оставили на пострадалитѣ всичкитѣ си хранителни припаси, всичкитѣ си дрехи и веднага се повърнали; раненитѣ, тѣ не могли да приютатъ, а времето почнало бързо да се влошава. Скоро избухнала буря съ необикновена сила и застигнала планинаритѣ при тѣхното трудно слизание. Италианцитѣ набързо построили бивакъ на защитено мѣсто, а швейцарцитѣ продължили да се борятъ цѣла нощъ съ бурята. Какво могло да се направи при вѣтъръ и градъ, безъ храна и най-необходимото облѣкло! На другия день тѣ били намѣрени отъ спасителната команда въ съвършено изтощено състояние. Единъ отъ тѣхъ Йосефъ Пелардъ починалъ по пжтя, другитѣ едва били спасени.

Но трагедията не била още свършена. Ранениятъ французинъ починалъ на 16 августъ, а неговия другаръ билъ спасенъ едва следъ третата нощъ, на 17 августъ, дето пѣкъ другъ единъ водачъ тежко пострадалъ при мжчната спасителна работа.

Собствено на д ц е н я в а н е и липса на п л а

н и н а р с к и у с е т ъ е причината за гибелта на тази група. Поради тѣзи причини сж загинали много, а най-вече жертви ставатъ чужденцитѣ.

Едно наистина безумно дѣло и достойно за осжждане неотговорностъ е станало причина да загине единъ 17 годишенъ нѣмски младежъ на Матерхорнъ. Единъ берлински учителъ по рисуване тръгналъ съ една група отъ трима 16 до 17 годишна възраст момчета да се изкачва на Матерхорнъ! Надъ Солвейхютѣ едно отъ момчетата, по понятни причини не можло вече да върви по-нататкъ. Безъ да му много мислятъ отвързали момчето отъ вжжето и го оставили да седи; другитѣ се покатерили нагоре. Останало самичко момчето срѣдъ скалитѣ и опасноститѣ на Матерхорнъ. То е уморено, лошо му е, вие му се свѣтъ, то се подига, вика и пада. Такава безчестна постъпка на единъ възпитателъ петни планината!

Загинали сж, изброяватъ се по-нататкъ въ статистическитѣ сведения, двама швейцарци и една дама поради отклоняване отъ обикновения пжтъ въ единъ глечеръ, загинали сж сжщо така двама нѣмски господа, които се показали за изпитани планинари и пренебрегнали вжжето, само защото не знаели какъ да го употрѣбятъ.

Тукъ трѣбва да се споменатъ и 14 жертви отъ така нареченитѣ самоходци. Въ всички почти случаи загинали сж все безстрашни, храбри хора, които съ пълно съзнание се осмѣляватъ да поематъ тежки и трудни изкачвания. Но рѣдко може да се констатира, че тѣ сж били и опитни планинари.

Матерхорнъ, Вайсхорнъ, Монъ Бланъ, всички тѣ поглъщатъ жертви отъ самотниците, а на Пицъ Бернина даже е загинала така една нѣмска дама, и трѣбва да се каже една смѣла жена.

Глупостъ — лекомислие, смѣлостъ до безумие, кой може тукъ да сжди? Тѣзи хора сж турили на карта живота си, и ако тѣ стоятъ самички въ живота, чувството на отговорностъ не ще ги гнети. Но който носи отговорностъ въ живота си, който не е изпълнилъ още своитѣ задължения, трѣбва да се пази отъ това скитничество да броди самъ изъ планинитѣ.

Това сж субективнитѣ опасности на планината. Предъ обективнитѣ опасности обаче ние сме безпомощни. Тамъ сждбата ни чака и всѣка година ще грабва отъ нашитѣ редове. Скалата плаши съ откъртенитѣ си камъни, новия снѣгъ прикрива често кристалния ледъ, а глечера е винаги мъчеливъ и таинственъ. Бездънни сж неговитѣ скрити пропасти.

Снѣжна буря на Матерхорнъ. Двама туристи, двама италиански водачи едва пристигатъ съ голѣма мжка при слизание Солвейхютѣ. Петима други излетници сж намѣрили тукъ убѣжище още преди почване на бурята. Деньтъ билъ хубавъ и една група, която по-късно тръгнала, била още въ планината. Бурята се усилва, фучатъ снѣжни

прѣспи около хижата. Настъпва нощ. Отъ нѣкжде отъ високо се понасятъ отчаяни викове за помощъ. Два пѣти се опитватъ водачитѣ да заминатъ на помощъ, два пѣти ги повръща бурната нощъ, студа и новия снѣгъ. Виковетъ замиратъ. На разсъмване, при третия напѣнъ, водачитѣ сполучватъ, тѣ намиратъ двама туристи да висятъ

вързани на вѣжето въ отчаяно състояние; единиятъ умира въ ржцетѣ на спасителитѣ.

„Когато мъртвитѣ се пробудятъ... Тѣ сж възкрѣснали въ тѣзи редове, разправятъ за своята печална сѣдба и даватъ отдалече знакъ: Не излагайте никога напразно живота си, никога не може да бжде той отново спечеленъ.

И. В.

ПРЕЗЪ ШИПЧЕНСКИЯ ПРОХОДЪ

отъ Ф. Каницъ

Наистина, най-живописната картина отъ северния склонъ на шипченския балканъ трѣбва да се смѣта пункта дето се съединяватъ Паничарка

Но иначе пестеливия Илия заявява единъ день на общината: той иска да построи нужния мостъ на Коцерица на свои собствени срѣдства, за което

хората били не малко очудени. Tout comme chez nous. Митхадъ при едно посещение въ града бѣше му направилъ комплименти и бѣше намекналъ за ордена Меджедие.

При четвъртия и последенъ мостъ на Коцерица достигнахме до единъ лошъ пѣтенъ ханъ, дето току що бѣше спрѣлъ единъ керванъ, изкачилъ се отъ къмъ страничния долъ Зелено-дърво. Всички хора бѣха облѣчени въ типичнитѣ за българскитѣ балканджии черникави шаечни дрехи. Тѣ бѣха силно набити фигури, нѣкои даже малко високи. Тѣхнитѣ коне бѣха натоварени съ различни дървени издѣлия, колела, брадви, каний за ножове. Дървената индустрия е доста разпространена тукъ на западъ по направление на Новосело.

Горната долина на Мальовица

фот. инж. Ивановъ

и Коцерица. Стрѣмни стени отъ бѣли варовици се спускатъ отъ всички страни. Една варница и чудесно, прехвърления мостъ Чобанъ-кюпру подигатъ още повече тази сценария, дето никога не липсватъ пастиритѣ, керванитѣ, чардитѣ говеда. Тукъ попаднахъ на една баня, чиято вода е хладна, по вкусъ на развалени яйца и която населението търси за сигуренъ лѣкъ противъ треска, очечболие и пр. При новия дѣдо Илиевъ мостъ, дето скоро пристигнахме, ми разправиха единъ хубавъ примѣръ, какъ Митхадъ паша умѣе да подтиква честолюбието на отдѣлни богати хора и да използва това честолюбие за общото благо. Дѣдо Илия, когото познавахъ лично отъ Габрово, се считаше за най-заможния човѣкъ, който събираше пара по пара, но всичко грижливо пазеше.

Отъ извънредно събуденитѣ синове на планината научихъ, че тѣхното село отъ 40 кѣщи, неозначено на картата, се състои още отъ Бафовци (50), Стоманевци (20) и Гръкъ-махла (18). Азъ споменавамъ и ще споменавамъ тукъ имената на селищата въ Балкана, до колко тѣ ми сж познати, защото мисля, че покрай това, че сж произведени отъ лични имена показватъ чисто български названия, които ще послужатъ като важенъ сравнителенъ материалъ за славянското езикознание.

Селището Зелено-дърво съ право носи името си, то лежи скрито срѣдъ гъсти гори, заобиколено отвсѣкжде съ букъ и джбъ. Но тѣй като ние се изкачвахме нагоре, всичко бѣше червено, пѣттѣ водѣше презъ Червени-брѣгъ. Настъпилия дѣждъ

затрудняваше пътя, почвата беше омекнала и бедните коне се хлъзгаха на всяка крачка. Тукъ пътя изисква една значителна поправка; защото въпреки голѣмитѣ забикалки, следъ достатѣчна стрѣмнина достигнахме първото и следъ превъзможване на нѣколко завои второто Башъ-беклеме, което представлява отличенъ изгледенъ пунктъ къмъ цѣлата долина на Горна Янтра.

Съ лошо настроение отъ проливния дъждъ и гжститѣ черни облаци, които покриваха гори и планини, влѣзохме въ караулния домъ. Едно отъ най-голѣмото изкуство на пътуването е, да не се губи нито минутка, всяко нарушение отъ програмата да се посрѣшне съ примирение на съдбата и съ бързъ погледъ да се ориентира и използва по възможностъ повече. Натѣпкания димъ отъ вѣтъра и дъжда въ долия етажъ изглеждаше да попречи на този принципъ, и при все това удаде ми се да използвамъ добре запознатото съ балканскитѣ мѣстности насѣбрало се общество.

На самия изворъ на Янтра се намиратъ, както узнахъ, само дветѣ села Янтра и Генчовци, на чийто махли принадлежи цѣлата долина и планина до балканскитѣ върхове. Янтра брой споредъ официални сведения 371 кжци, а споредъ караулнитѣ жандари 10 махли, между които: Янтра (50 кжци), Йени-махле (60), Газунаци (30), Барчовци (20), Трепешковци (15), Срашка (8), следъ това идатъ Шумовци, Негенчовци, Йолчовци и Барилковци съ неизвестно число кжци. Генчовци брой 187 кжци, но споредъ едно отъ заптиетата тѣ сж много повече. То се състои отъ махлитѣ: Бучкитна (8), Краковци (25), Иливци (20), Тодоровци (20), Богдановци (16), Баланитѣ (20), Костадинитѣ (25), Йосивци (30) и Генчовци съ 40 кжци.

Бѣше станало 5 часа, дъжда все продължаваше да вали, нощта приближаваше, а надеждата ми да си изпълня отъ върха картографскитѣ задачи и да достигна лежащата на отвѣдния склонъ Шипка все намаляваше. Да установя бивака си въ малкото беклеме бѣше вече само затова невъзможно, защото тукъ липсваше каквото и да било убѣжище и храна за добитѣка; да оставя съвсемъ пкъ моитѣ географски цели и да се впусна напрова за Шипка сжщо не биваше. Решихъ да се върна надолу къмъ лежащия въ единъ страниченъ долъ манастиръ Св. Соколъ

(Соколския манастиръ) и на следната утринна наново да опитамъ моето щастие.

При слизането често потѣвахме до коленетѣ въ размекналата се калъ. Придружаващето ни заптие потърси едно поточе и така потѣнали въ вода, като теглехме конетѣ и прескачахме нападали дървета, поехме надолу. При добро време едно такова пътуване презъ буковата гора би било твърде приятно, но при това състояние то би било отекчително и за най-добрия ботаникъ. Най-после достигнахме една поляна, следъ това нивитѣ на една близка махала, а и манастирътъ не бѣше вече далечъ. Заптийетата изпразниха пушкитѣ си, на което манастирскитѣ кучета отговориха съ страшенъ вой. Унили гласове смириха лая, грамадната порта скръчна и азъ навлѣзохъ въ гостоприемнитѣ покои.

Ралевица. Долина на Бѣлия Искъръ

фот. ниж. Ивановъ

Следъ като се освободихъ отъ потѣналитѣ въ вода дрехи и наредихъ конетѣ си, почувствахъ се добре, а разяснителото се вече небе възвърна наново всичкото ми настроение. Обикновенитѣ показвания на фермана, представяне и любезности съ егуменъ и калугери се привършиха, и азъ поискахъ да се запозная съ доста голѣмия за турскитѣ условия манастиръ.

Придружаващиятъ ме егуменъ Йосифъ носѣше случайно сжщото име на онзи Габровски архимандритъ, който въздигналъ презъ 1833 г. отъ развалинитѣ отдавна пропадналия Соколски манастиръ и го нареклъ Успение Богородично. Къмъ особенитѣ почитатели на манастира трѣбва да се спомене нѣкой си Галубъ паша отъ Търново, прекаралъ тукъ много дни въ почивка и

съзерцания. Той гледалъ всечески да облагодетелствува както манастира, така и монаситѣ. Азъ незная, колко това странно съобщение на егумена е вѣрно; въ всѣки случай манастирътъ се радваше на превъзходно управление, иначе ни би се обяснило това благоденствие. Покоитѣ, предназначени за чужденци, сж красиво наредени съ килими, споредъ ориенталския обичай. Скромна обстановка и чистота царуватъ навсѣкжде. Многобройни стада, богатъ дворъ съ кокошки, езерце за риба, великолепно овощна и зеленчукова градина подържатъ винаги това материално състояние.

Съ отворено триаркадно предверие, съ полукръгълъ хоръ и странични апсиди заедно съ псѣстритѣ фрески, малката черквица е правила винаги едно добро впечатление. Въ предверието ми обърнаха внимание две оригинални фрески, отъ които тази въ лѣво представя Христосъ на кръста, срещу когото мжчителитѣ му хвърлятъ стрели, докато тѣкъ единъ християнинъ конникъ бѣрза за утеха. Отъ небето персонифицираното божество му подава лавровъ вѣнецъ. По-дълбоко впечатление трѣбва да е правила страничната фреска отъ дѣсно, която представя черквицата, носена отъ светията, възправилъ се на една стълба и взета направо отъ ржцетѣ на Небесния Отецъ, а въ това време черни дяволи, съ рога и опашки напразно се стремятъ съ дълги куки да я свалятъ и хвърлятъ въ димящия адъ.

На лѣво отъ черквицата се намира по-малкъ параклисъ, който би могълъ да се вземе за изящно дѣло на нѣкой италиански майсторъ. Най-мистериознитѣ части на манастира сж, обаче, южнитѣ странични фасади на главната черква, срещу нѣкогашнитѣ пещерни жилища на еретикитѣ, дето нѣкога е живѣлъ и онзи благочестивъ монахъ, който по-късно съградилъ стариятъ Соколски манастиръ.

Естествено всички тѣзи пещери и басни се разправятъ на богомолцитѣ въ истинското имъ освѣтление отъ монаситѣ. Манастирътъ се ползува на всѣкжде съ славата на голѣма чудотворность. Много отъ 3000-тѣ богомолци, които се събиратъ тукъ отъ дунавска България и Тракия на съборния день прекарватъ една нощъ въ пещеритѣ, съ сигурно очакване и надежди, да се отърватъ отъ всички болки и страдания.

Тази спасителна сила на манастира, което при мене се изрази въ богата вечеря отъ пастърва и чуденъ ношенъ лагеръ, гледахъ на другия день да отплатя съ голѣмъ подарѣкъ предъ иконата на черквата. Азъ се сбогувахъ, вземахъ благословията на егумена и поздравитѣ за пашата отъ Търново, и въ 6 часа сутриньта поехъ сжщия пѣтъ, сета нагоре, презъ влажната гора, блѣстяща

отъ хилядитѣ капчици, освѣтена отъ слънцето, оживѣна отъ чардитѣ на манастира, отъ пѣснитѣ на горскитѣ птички.

На половинъ пѣтъ, следъ като бѣхме изкачили около 300 метра, повърнахме по една южна пѣтечка. Съ постоянна борба съ още влажнитѣ и наведени клонове, достигнахме най-последъ проходния пѣтъ при „Марко Кралевски градъ баиръ“, който се намира вече надъ второто Башъ-беклеме и дава неочаквано широкъ кръгзоръ къмъ северъ. Стражата отъ караула, щомъ като ни съгледа, дойде при насъ, та ние имахме достатъчно много чичероновци и азъ можахъ скоро да се захвана съ моето снимане на терена и съ профилитѣ на височинитѣ. Презъ време на тѣзи занятия стариятъ билюкъ баши разправяше цѣлъ редъ военни авантюри, отчасти преживѣни лично отъ него на това мѣсто, и съ единъ особенъ видъ почитание си спомняше за „голѣмия български хайдутъ“ Панайотъ Хитовъ, съ когото той много ималъ работа презъ 1862 год. презъ време на Българскитѣ събития.

Колкото повече се вдълбочавахъ въ тайнитѣ на широко прострѣлия се предъ менъ теронъ, толкова по-ясно ми ставаше голѣмото значение на Шипченския проходъ за съобщенията и въ война. Като го погледнахъ на живата релефна карта, видѣхъ го ясно да се разклонява въ два главни пѣтища: единиятъ презъ Севлиево, Ловечъ и Плѣвенъ водѣше направо къмъ Дунава и Влахия; другиятъ презъ Дръново и Търново съединява Русе и Букурещъ, а презъ Османъ Пазаръ и Ески Джумая за Шуменъ.

Отъ моята висока обсерватория можахъ точно да нанеся къмъ изтокъ изворната област на Янтра, Курвина планина, високиятъ Бедекъ, Йолова чука и Дебели рѣтъ, къмъ северо-западъ високитѣ гребени отъ татѣкъ пѣтя Севлиево-Габрово, къмъ югъ Бузлуджа и Св. Никола.

За високия 1207 м. споредъ моитѣ измѣрвания Марко Краевичъ баиръ се говори, че тамъ легендарния южнославянски националенъ герой пазилъ балканския проходъ. Останки отъ нѣкогашни стени подхранватъ още тази традиция; впрочемъ съ колко планини не е свързано името на този прочутъ Царски синъ! Отъ неговия замъкъ се качваме нагоре по гладки завои, маркирани съ телеграфни стълбове къмъ лежащия 200 м. по-високо гребенъ на прохода, нареченъ Шипченски, по селището въ южното подножие на планината. Едва прехвърлихме тѣсното и остро било на прохода и предъ насъ се мерна внезапно, заляната отъ слънчева свѣтлина и наистина прочута Казанлъшка розова долина, отъ българитѣ наречена още Туловско поле.

Отъ нѣмски: И. В.

СТАРИ ПЪТУВАНИЯ ПРЕЗЪ БЪЛГАРИЯ

Отъ Доменико Сестини.

(Прев. отъ италиански на френски въ Nouvelles Annales des voyages V Serie, 1854, Paris, томъ II стр. — 129—180, томъ III стр. 5—22).

(Продължение отъ бр. I).

Въ сръда, 4 октомврий, сутринта въ 2 часа, ние потеглихме отново, като вървяхме бавно. Минахме голѣмото турско село Кади-къой, което се състои отъ 700 кжши, отъ които 300 турски и 400 български, околността, на което изобилствува съ лозя. Тръбва да отбележимъ, че гроздоберътъ бѣше почналъ въ Русе, гроздето е единъ видъ St. Colombano, съ сладостъ и приятенъ вкусъ.

Все продължавахме пътя си презъ равни мѣста и на 7 часа пжтъ отъ Русе, вечерята се спрехме на обикновено престояване на открито.

Въ четвъртъкъ 5 октомврий, тръгнахме на сжщия часъ и въ 7 часа вечерята спрехме въ с. Казелва, малко селце, състояще се отъ 100 кжши, отчасти турски, отчасти български, въ което всички жители сж превозвачи. Коларитѣ, които пжтуватъ отъ Русе за Варна иматъ обичай да се спиратъ тукъ презъ деня, за да си направятъ покупки — хлѣбъ, сирене, брашно за чорба, както и да взематъ необходимото за колитѣ.

Нощувахме въ Казелва, като отидохме да си починаемъ въ една българска кжща.

Вечерята нашитѣ колари не проупснаха да ни дадатъ да се навечеряемъ; всѣки си взе ченията

и много добре прекарахме на открито, още повече, че луната и небето ни благоприятствуаха. Между компанията имаше единъ имамъ (селски свещеникъ), който, по обикновеному, не пропуна да разкаже стотина малки историйки, за да развлѣче обществото.

Нашитѣ колари, добри и вѣрни хора, следъ като си взѣха хлѣбъ и други необходими предмети и бѣха приготвили всичко, ни казаха, че преди зори ще се отправимъ за Варна. Следъ като пжтувахме много дни по тази частъ на България, древна Горна Мизия, на 12 число пристигнахме въ Варна.

Четвъртъкъ, 12 октомврий. Всичкитѣ дни презъ време на пжтуването си приличаха и ежедневно се повтаряше все едно и сжщо. Нѣма да отекчавамъ читателя съ еднообразенъ разказъ.

Презъ последнитѣ четири дни срѣщаме села на разстояние 2—3 и по-малко часа едно отъ друго. Гиуру, нова Упака, Бахчиларъ, Спахиларъ, Гиншекъ, Насурше, Богхуларъ, Еладинъ, Градиски, Кадж-къой Шуменски, Иени-киепи, Иени-базаръ, турски градъ на 12 часа отъ Варна.

Следъ като минахме селата Гиогели, на малко разстояние отъ голѣмия пжтъ, има една стара мина. Бейли, Кутлубе, Деунъ, българско село, малко отдалечено отъ една рѣка съ сжщото име, която трѣбва да е Зирасъ на Плиния. Следва

Зиме въ гората.

фот. М. Кръшнякъ

после Каза-Гиуръ, после Каремъ-дереси, мѣсто, което се счита подозрително.

Следъ Кадж-къой е Тасшела, наречено така, поради разрушенитѣ сгради, които датиратъ отъ времето на маджаритѣ. Въ околноститѣ има много гробища, може би отъ времето, когато унгарскиятъ кралъ Владиславъ I (IV Б. пр.) тукъ е билъ сразенъ и убитъ въ ужасната битка въ 1444 год. при Мурада II. Това е едно мѣсто, което сочи унижението на християнството и е единъ сраменъ споменъ.

Ние преминахме пжтя си по хубаво време, пжтищата бѣха добри, тъй като още не бѣше валило да ги развали, та дори да станатъ непроходими, както се случва.

Но тъй като колитѣ иматъ голѣми колела, много спомагатъ да се пробродятъ тѣзи калища.

Съ тѣзи кервани се пжтува интересно. Не че не е отежително, но за насъ бѣше по-лесно и коштуваше по-малко, защото се избѣгваше минаването на Балкана (Хемусъ).

Биволтъ е животното, което изисква много грижи, като не издържа студъ и голѣми горещини. Днитѣ бѣха много топли, поради, „сироко“. Много време губѣхме тѣй като следъ нѣколко часа пжтъ трѣбваше да се отпрегватъ биволитѣ и да се разхлаждатъ въ дупки, пълни съ вода, или въ блата, които последователно се срѣщатъ.

Обикновено къмъ 10 часа спирахме да закусимъ отъ провизиитѣ си. Тогава оставяхме всички биволи да пасатъ свободно по пасбищата, безъ да бждатъ изложени на преследване. Керванитѣ се улесняватъ много отъ това, че добитѣкътъ пасе свободно.

Следъ 2—3 часа почивка трѣгвахме на пжтъ, като вечеръ се установявахме на открито. Тогава разполагаме всички коли на кржгъ, като ги завързвахме за колелата и правѣхме огнь въ срѣдъ кржга. Биволитѣ изпрашахме да пасатъ, като оставяхме единъ пазачъ да ги надглежда да не се отдалечатъ много и да не ги откраднатъ, което често се случва.

Колелата сж безъ обржчи и лесно се чупятъ, поради което се бавѣхме по пжтя, докато стане поправката. Последната се извършваше доста лесно, защото коларитѣ носятъ необходимитѣ сѣчива и отсичатъ първото дърво, което се срещне въ тѣзи залесени мѣста.

Областѣта, която преминавахме е по-скоро равна, отколкото планиниста, нѣкои земи бѣха обработени, други залесени. Почвата е силна и черна, скалитѣ — варовити.

Колкото за плодородието на областѣта, азъ говорихъ въ първото си пжтуване отъ Цариградъ за Букурещъ.

Остава да кажа нѣколко думи за гр. Варна и най-вече за търговията, тѣй като това е антрепозитъ и първа скеля на черноморския европейски брѣгъ.

Варна, наричанъ така отъ турци и европейци, е считанъ за древния Дионисополисъ, който споредъ Плиния се нарича още Крунось. Не е невъзможно отъ това име чрезъ развала да произлиза името Варна. Крунось означава изворъ и Варна може да има сжщото значение.*)

Варна е разположенъ на едно много удобно за търговия мѣсто, тѣй като има хубаво пристанище, кждето параходитѣ могатъ да престояватъ съ сигурностъ. Населенъ съ турци, гърци и арменци. Евреи не се допускатъ. Има сведения, че нѣкога дубровнишкитѣ търговци имали сгради за

стокитѣ си, както и въ Русе, кждето сжщо не е било позволено да се заселватъ евреи.

Варна е разположенъ въ политѣ на единъ хълмъ, увѣнчанъ съ замѣкъ и стена за отбрана. Въ замѣка се пазятъ древни паметници, а къмъ грѣцката черква се виждатъ остатѣци отъ строени съ тухли арки, които датиратъ отъ дълбока древностъ.

Въ околността на Варна гърцитѣ обработватъ лозя, които даватъ добри вина. Той е значителенъ антрепозитъ, подчиненъ на единъ главенъ митничаръ, който е назначенъ отъ Цариградъ, и когото не пропуснахъ да посетя. Споредъ обичая, почерпи ме съ една лула тютюнъ и чаша кафе.

Матио, който бѣше получилъ голѣма сума отъ англичанина, поиска да направи една спекуляция, затова купи въ Земятъ рѣзанъ тютюнъ, който тури въ малки бѣчвички, медъ, сирене и др. Понеже тукъ имаше митница, той трѣбваше да плати такса. Митничарѣтъ го таксува 100 пиастра, безъ да иска да прегледа, какво носи. Азъ успѣхъ да го убѣдя да се задоволи съ 10 пиастра и Матио, можа да натовари стоката. Тютюнѣтъ, който съставляваше контрабанда, трѣбваше да се конфискува, но моятъ Матио се отгърва съ малко пари. Колко добри хора сж тѣзи турци! Митничарѣтъ отлично знаеше, че има тютюнъ, но предпочете да се задоволи съ една малка сума, отколкото да опечалява единъ пжтникъ!

Всѣка година 300 грѣцки и турски кораби идватъ въ пристанището да натоварятъ голѣмо количество жито, бакла и просо. Въ нѣкои части на България кило е 160 оки, а въ други — 120.

Плаща се по 12 пари такса до Цариградъ за 1 квинталъ стока. Отнасятъ се 6000 тулума масло, сложено въ биволски мехове по 300—400 оки всѣки, 10 хиляди чували кашкавалъ отъ Влашко, въ всѣки чувалъ по 40 форми съ тежестъ 100—160 оки чувала; 2500 чувала пастарма, видъ пушено биволско или волско месо; различни сѣджуци, направени въ форма на подкова, които много се употребяватъ при пжтуване варени или печени. Смѣтатъ, че всѣки чувалъ може да съдържа така приготвено месо отъ 15 вола или биволи.

Търговията съ орѣхи и лѣщници е огромна. Листата на *rus cofinus*, които изобилствуватъ въ тази областъ се събиратъ въ чували, се пращатъ въ Цариградъ, кждето се употребяватъ за боядисване кожи или жълтъ марокенъ. Турцитѣ наричатъ това дърво тетре.

За Цариградъ се изпращатъ и много кокошки, а на връщане се докарва оризъ, кафе, захаръ, лимони и пр.

Не сжществува обществена постройка за запазване на стокитѣ, но щомъ пристигне натоварена кола, отъ нея хвърлятъ стоката въ ладията на кораба, а ако има стоки, пристигнали отъ Цариградъ,

*) Прието е, че Варна отговаря на древния Odessus D'Anville споредъ *Periple* отжждествява *στῆνος* или *crun* съ Балчикъ, гр. по крайбръжиетъ на с. изт. отъ Варна.

риградъ, натоварватъ ги на колата, и човѣкътъ ги закарва по предназначение. Не сжествува по експедитивна търговия. По отношение търговията нѣма да е безполезно цивилизованиѣ народи да научатъ отъ тѣзи, които считатъ за варвари да не си усложняватъ работитѣ и да тичатъ по цѣль день за една обикновена виза.

Следъ като се спазарихме съ единъ грѣцки корабъ, съ голѣмина и тонажъ на едно генуезко линсо, вечеръта на 15 октомврий се качихме на борта и на следната сутринъ къмъ разсѣмване дигнахме котва.

Предварително трѣбва да опиша, какъ плуватъ, както грѣцкитѣ, така и турскитѣ параходи, които посещаватъ тѣзи скели.

Като отидохъ вечеръта на борта, за да бжда готовъ за сутринъта намѣрихъ парахода натоваренъ и претоваренъ въ задната частъ, освенъ съ друго и съ масло, върху което бѣха сложени клетки съ кокошки, които турцитѣ носѣха за Цариградъ и върху които стърчеха повече отъ стотина турци-пжтници и търговци на кокошки.

Кабината на кораба бѣше пълна съ сухари и, при все че бѣхъ направилъ условие да съмъ на закрито, трѣбваше да заема мѣсто на моста и да стоя неподвижно при всички неудобства. Е

Не може да се откже, че такъвъ начинъ на плаване е близкъ до варварския, но собственицитѣ на парахода не мислѣха така; тѣ считаха, че колкото повече товарятъ ще иматъ повече доходи и заради прелестъта на 1 нолио (повече отъ 20—30 пиастра) се изложиха да умратъ при нѣкоя буря, или сж Заставени да изхвърлятъ стокитѣ въ морето, въ случай че нѣма нѣкое пристанище наблизу да се прислонятъ. Така се принудихме да направимъ вечеръта на 18-ти, поради лошото време.

Цие влѣзохме въ пристанището Ениада (Анхиало), което е последно на пжтя отъ Варна къмъ протока откъмъ Европа. Последователно тамъ се прислониха, като насъ, още 26 други параходи.

Ениада е свитъ въ единъ дългъ, широкъ и сигуренъ заливъ. Околността е планинска, дива и залесена. Има само едно турско кафене, кждето не счетохъ за разумно да слѣза на сушата, защото то се посещава отъ моряци-турци откъмъ Трапезундъ, хора горди и варвари. А имаме голѣма нужда да се разхладимъ, защото грѣцитѣ ни даваха за храна само сухари и маслини.

На 21 сутринъта времето бѣше тихо, преди зори дигнахме платната и на 22 вечеръта влѣ-

зохме въ Цариградския протокъ, кждето спрѣхме подъ "Новитѣ замѣци".

Бѣше неразумно да продължимъ да плаваме презъ ношъта, тѣй като и безъ това не може да се отиде надалечъ отъ "Старитѣ замѣци", кждето корабитѣ сж подложени на прегледъ.

Понедѣлникъ, 23 октомврий. Тази заранъ дигнахме платната и пристигнахме въ Мавраполо, кждето слѣзохъ на сушата, тѣй като бързахъ да се освобода отъ този толкова неудобенъ корабъ. Качихъ се на единъ каикъ и отидохъ въ Паранна да изкажа почитанията си на г-на Лудолфъ, неаполитански пратеникъ, у когото останахъ на обѣдъ. После отидохъ въ Бююкъ-дере, кждето живѣе съръ Робертъ Енеме, английски пълномощенъ министъръ, у когото се настанихъ въ качеството на приятель.

Както казахъ, моятъ другаръ Матио, бѣше купилъ въ Землинъ много енфие, поставено въ бѣчвички. Той успѣ да стовари нѣкои преди да дойде въ Цариградъ, обаче останалата, по-голѣма частъ трѣбваше да обяви, за да не бжде конфискувана.

Разбира се, той можеше да обяви стоката на митничара, но му оставаха само 13 пари на ока и намѣсто доходъ, рискуваше да загуби половината отъ капитала си. Какво направи моя Матио? Въ такъвъ случай може да се разчита на ловкостъта на левантинцитѣ, които умѣятъ да ласкаятъ турцитѣ.

И тѣй, той се хвърли въ нозетѣ на митничара, разказа му, каква е работата, прибави съ жаленъ тонъ, какво много добре му е известно, че е нарушилъ наредбитѣ, но че е постжпилъ така, за да спечели нѣщо за семейството си и му изложи хиляди други убедителни доводи.

Митничарътъ, обзетъ отъ милостъ, обеща веднага на Матио да му изпрати пазачи привечеръ, за да може свободно да разтовари емфието. Така постжпи той, и като почерпи пазачитѣ, спаси стоката и удвои капитала си.

Разбира се, че Матио не постжпваше добре, и азъ често му казвахъ това. Но, роденъ въ Турция и вѣрващъ въ сждбата, той все ми отговаряше: „Алахъ-Керимъ, Господъ е великъ!“ Добриятъ ми другаръ хубаво познаваше турцитѣ, които въ нѣкои случаи не сж тирани и сж убедени, че вършатъ добро дѣло, когато могатъ да подпомогнатъ нѣкого, а не да го притисктъ.

Б. Пр. Следватъ още три страници съ: „Малка българска флора съ турски просташки имена“.

Преведе: А. Монеджикова.

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Първия висш туристически съвет. — На 2-й февруарий т. г. бѣше свиканъ на заседание висшия туристически съветъ при дружеството.

Заседанието се откри отъ председателя на Ц. Н. г. Н. Галчовъ, който приветствува присѣстваващитѣ и благодари за вниманието имъ къмъ учредения при д-вото ни институтъ, какъвто е В. Т. С. Сжщия поясни мисълта за създаване на В. Т. С. съ цель да се привлечатъ хора на науката и видни общественици, които съ своя авторитетъ ще съдействуватъ за приемане исканията ни отъ официалнитѣ власти, за да се уредятъ всички въпроси, отъ които зависи бждещето развитие на туризма въ страната. Характера на дружеството е планинарски, обаче, при липса на друга организация, нему се пада да действува и за стопанското засилване на туризма и създаване на туристическа индустрия въ страната ни.

В. Т. С. е съставенъ въ една по-скромна форма, но може да се обсъди неговото разширение, като се допуснатъ въ състава му и други организации и по този начинъ да добие обликъ на националенъ туристически съветъ.

Избра се за председател на 1-ия В. Т. С. архитектъ Георг. Козаровъ и за секретаръ В. Христовъ.

Констатира се, че присѣствуватъ г. г. архитектъ Георг. Козаровъ, д-ръ П. Козаровъ, Илия Антоновъ — София, Атанасъ Цвѣтковъ — Долна-бана, Ив. Рачевъ — Ловечъ, арх. П. Дограмаджиевъ — Варна, Ив. Ламбовъ — София, д-ръ Вас. Пеевъ — Пловдивъ, Веселинъ Хлѣбаровъ — Шуменъ, Коста Чорбановъ — Пловдивъ и членовеѣ на Ц. Н. г. г. Ник. Галчовъ, д-ръ Н. Караивановъ, д-ръ Л. Владикиновъ, д-ръ Б. Ковачевски, д-ръ Ив. Велковъ, проф. Вас. Захариевъ, Миланъ Кузовъ, Бор. Кертевъ и Вас. Христовъ.

Отъ страна на М-вото на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ присѣствуватъ г. д-ръ И. Петковъ, отъ соф. клонъ д-ръ П. Пѣевъ и Вас. Баевъ и отъ Ю. Т. С. г. г. Б. Асеновъ и Бошнаковъ.

Следъ прочитането на дневния редъ (обявенъ въ брой 1/XXII на списанието) прочетоха се рефератитѣ отъ г. г. Н. Галчовъ за: 1) Отношенията между държавата и В. Т. Д. — като културно-просвѣтна организация“ и 2) „Подпомагане дейността на В. Т. Д. въ планината“, и отъ г. г. арх. Козаровъ и Ил. Антоновъ за „Стопанското значение на туризма и дългътъ на общественитѣ организации“.

По прочетенитѣ реферати, следъ обективнитѣ разисквания, въ които се изясниха поставенитѣ на дневенъ редъ въпроси се приеха следнитѣ резолюции, които се приеха единодушно.

I.

Целитѣ, които преследва Българското Туристическо Дружество сж културно просвѣтни, обстоятелство изтъкнато и въ неговия уставъ. Дружеството не само насърчава туризма въ България, но разширява и разпространява познания за българскитѣ земи, изучава, запазва и поддържа природни и исторически бележитости въ България и създава на своитѣ членове и изобщо за младежта условия за удобни и ефтини излети. Планинскитѣ хижи, които то строи, белезането на пжтища и пр. улеснява посещаването на планинитѣ както отъ наши, така и отъ чужди туристи, а най-вече отъ учащата се младежъ. Явно е, че съ своята дейность дружеството допринася извънредно много за издигане културата на българската младежъ — чрезъ опознаване на отечеството ни, както и за нейното възпитание. Всѣкому е известно, че пжтуването въ планинитѣ доставя не само наслада отъ тѣхната красота, не само укрепватъ физически излетника, но и затвърдяватъ не-

говата воля, приучвайки го къмъ преодоляване на трудноститѣ и косвено съ това допринасятъ за неговото хармонично развитие и за оформяване на неговия характеръ. Безспорно е, прочее, че дейността на Българското Туристическо Дружество като културно-просвѣтно иде да подпомогне по единъ сжщественъ начинъ задачитѣ на държавата, която тя преследва чрезъ училището за културното и просвѣтно издигане на народа и по специално на младежта.

Изхождайки отъ тия съображения и като се има предвидъ развитата дейность на Българското Туристическо Дружество въ продължение на цѣли 30 години, дейность известна всѣкому, Висшия Туристически Съветъ счита, че българската държава трѣбва да прещени по достоинство заслугитѣ на тази културно-просвѣтна организация и да направи всичко възможно за да улесни и да подпомогне ефикасно нейната дейность, за да може тя въ бждаще да се развие още по-силно и още по-широко. Сжщото трѣбва да стори и къмъ близката ней организация — Юношеския Туристически Съюзъ.

Отскоро интереса на българската държава се повиши и тя почна да отдава внимание на дейността развивана отъ Българското Туристическо Дружество и Юношеския Туристически Съюзъ, а напоследъкъ съ решението на свиканата презъ края на миналата година конференция по физическото възпитание, Министерството на просвѣтата по начало призна полезната роль на организациитѣ за физическо и нравствено възпитание на младежта и народа, като подчерта, че държавата трѣбва да третира еднакво благосклонно и нашитѣ организации за физическо възпитание. Обаче, това добро начало би трѣбвало да се оформи чрезъ изработване на единъ законъ, съ който държавата да опредѣли своитѣ отношения къмъ тѣзи организации, като признае полезността на тѣхната културно-просвѣтна дейность на свободни организации между младежта и народа и имъ даде не само своята морална но и материална подкрепа, за да могатъ да затвърдятъ своето културно-просвѣтно дѣло.

По всички тия съображения Висшия Туристически Съветъ

РЕШИ:

„Да се настоя предъ компетентнитѣ власти на страната, следъ като бжде призната важността на културно-просвѣтната роля, която играятъ тѣзи свободни организации за физическо и нравствено развитие на народа, да подкрепятъ морално и материално тѣхната дейность, като за цельта се създаде единъ специаленъ законъ, който да опредѣли справедливо отношенията на държавата къмъ всички признати отъ нея организации за физическо и морално възпитание на народа“.

II.

Българското Туристическо Дружество не веднажъ е подчертало своя характеръ на планинска организация. Планинизма е неговата сжщность. Ето защо и неговата най-важна дейность е въ планината: излети въ планината, наслада отъ нейната красота, борба и грижи за запазване на нейнитѣ красоти и залесяване.

Къмъ тѣзи цели Българското Туристическо Дружество се е винаги стремилло, но следъ войнитѣ, когато туристическото движение се разпрострѣ нашироко въ страната, нуждата и отъ хижи и отъ маркировка се почувствува навсѣкжде. Съ голѣмо въодушевление туриститѣ почнаха да градятъ хижи въ планинитѣ, които днесъ сж вече петнадесетъ на брой. По изработения, обаче, отъ миналогодишния конгресъ въ Ловечъ планъ, налага се изграждането общо на петдесетъ най-необходимы хижи, за да станатъ достъпни за

туриста и централните масиви на обширните български планини. От друга страна маркираните пътеки в планината се броят на пръсти и залесяванията сж още в самото начало. Без планински хижи и маркировка, модерния туризъм е немислим. Туристическите организации правят възможното, но поради трудното стопанско положение, извора на частната подкрепа е отслабнал, личните средства на дружествените среди сж скромни и ако държавата цени културното значение на тези строежи в планината, ще трябва да стори необходимото за да ги подпомогне.

Налага се да се уреди съ законъ, кои туристически организации по какъв планъ ще трябва да строят най-необходимите хижи в планините, като се уреди и въпроса за собствеността на земята, кждето се строят хижи, а също и правата за плодотолзуване от залесените от туристите площи.

Една ежегодна достатъчна помощ по бюджета, отпускана изключително за тези строежи, трябва да се предвиди, за да стане възможен достъп в недрата на красивите ни планини, не само за наши, но и за чужди туристи. Наредъ съ стопанското организиране на туризма в България, сторените от държавата разходи ще бждат веднага и многократно възврънати на страната ни.

Водимъ от тия съображения, Висшия Туристически Съветъ

РЕШИ:

Да настои предъ българското правителство да подпомага развоа на туризма в страната и по-специално строителната дейност на Българското Туристическо Дружество и Юношеския Туристически Съюзъ в планините съ ежегодни редовни бюджетни кредити за строеж на планински хижи, за маркировки на планински пътища, както и за залесяване, като за тази целъ се изработи и специаленъ законъ.

III.

Известно е, че покрай другата културно-просветна и организационна работа, Българското Туристическо Дружество си е поставило за целъ и да допринесе за изучаването, опознаването и запазването на българската природа, нейните красоти и бележитости и богатства, да се направи тя по-гостоприемна чрезъ строежа на хижи, маркиране и подържане на пътища и чрезъ популяризиране по различни начини на природните красоти и бележитости да се поощрява желанието да бждат те посещавани от свои и чужди. И когато тези посещения почватъ да ставатъ поцести и масови, тогава най-добре ще изтъне и ще се почувствува стопанското последствие отъ дейността на туристическите организации.

Тези благотворни резултати отъ дейността на туристическите организации сж били много отдавна и много добре разбрани и въ чужбина, кждето, знае се, колко много е направено за създаване всички удобства за излетника, необходими да направятъ неговото пътуване приятно и чрезъ впечатленията, които ще извлече презъ време на пътуването и добрите спомени, които ще останатъ у него отъ пребиваването му въ страната, не само да го привлекатъ да доде пакъ, но и самъ да послужи като агитаторъ за привличането на други нови излетници съ онова, което той ще разпавя въ своята среда.

Красноречиво доказателство за това е дейността проявена отъ всички фактори за развитието и насърчението на туризма въ чужбина. Така Швейцария преди развитието на туризма не е била нищо друго освенъ една бедна планинска страна, чиито жители сж се пръскали по четирите краища на свѣта за да търсятъ поминъкъ. Съ развитието на туризма, обаче, отъ цѣла Европа и Америка сж започнали да се стичатъ многобройни туристи и на тяхъ изключително се дължи голѣмиятъ стопански подъемъ и благосъстояние на

Швейцария. Презъ 1880 г., до колкото е известно, въ всички курортни мѣста въ Швейцария е имало 1002 хотела, а презъ 1912 год. — 3585. Вънъ отъ съмнение е, че сегашния брой на хотелите се е увеличилъ много повече. Отъ хотелиерството, тази нова индустрия, както я наричатъ, тамъ днесъ за днесъ се препитаватъ не по-малко отъ 150—200,000 души. Изчислява се, че ежегодно само по климатическите статистики посещенията на чужденците се движатъ между 3½—4 милиона души. Установено е, че чужденците оставатъ тамъ ежегодно милиарди франка.

Явно е, прочее, по какъвъ великолепенъ начинъ сж използвани хубостите на Алпите и тяхния климатъ за подобряване поминъка на населението. Но, безспорно е, че до тези отлични резултати не би могло да се достигне, ако държавата, туристическите, хотелиерските и др. организации не бѣха развили широка пропаганда и не бѣха създали всички необходими удобства за пътуванията и посещаване на планините.

Въ Италия, също така поради стопанските ползи, които могатъ да се извлекатъ отъ туризма, отъ известно време се правятъ усилия за най-широкото развитие на туризма — единствената индустрия отъ която само се внася въ страната, а нищо материално не се изнася навънъ. За системното развитие и организация на туризма италианското правителство е създадо вече цѣла държавна организация за туризъмъ.

Ако хвърлимъ единъ погледъ върху развитието на туристическото дѣло и въ другите страни — близки и далечни — ние ще се убедимъ, че почти на всѣкъде се взематъ вече всички необходими мѣрки за развитието на туризма и създаване на всички удобства въ общителните средства — постройка и подържане на пътищата — шосейни, планински и желѣзни, най-удобното обзавеждане на планинските хижи, хотели, ресторанти и пр., премахване на всички отекчителни и пакостни държавни — полицейски и митнически формалности за излетниците.

И резултатите сж повече отъ насърчителни. Но и държавата въ чужбина не оставя този важенъ дѣлъ отъ стопанския животъ на населението изключително въ ръцете на туристическите организации, защото не само, че това не би било по силата имъ, но и защото и самата тя по единъ косвенъ начинъ има своите голѣми материални облаги отъ развитието на туризма.

А България, нѣма защо да се крие това, както въ много други отношения, така и тукъ е останала много назадъ въ използване на всички свои стопански блага. Особено въ днешното критическо време, което българина преживява, налага се да се взематъ най-бързи и широки мѣрки за използване на българската природа, която е готова да ни даде всичко, за което ние бихме създали условия.

Имайки предвидъ всичко гореизложено и българската действителност, средствата съ които може да разполагатъ туристическите организации и най-сетне, че за да може да се турне едно здраво начало въ цѣла една система за развитието на туристическото дѣло и създаване на необходимите условия, които да насърчаватъ това дѣло, Висшиятъ Туристически Съветъ:

1. Настоява, държавата, окръжитъ, общините, търговско-индустриалните камари и др. стопански и финансови организации да подпомогнатъ по-ефикасно развитието на туризма въ България съ редовни бюджетни кредити, като предвиждатъ по възможностъ по-голѣми суми за целта, а не да оставятъ тоя важенъ стопански дѣлъ само на грижите на туристическите организации, които не само нѣматъ достатъчно материални средства за това, но и небива да се обръщатъ отъ културно-просветни на стопански организации.

2. Настоява да се учреди и въ България по примера на другите европейски държави, една държавна служба за туризъмъ при Министерството на търговията, респективно при Министерството на желѣзниците, пощите и телеграфите. Съветътъ е убеденъ, че

такова едно бюро, което ще работи въ най-близък контакт и въ известни случаи, подъ ръководството на туристическите организации, съ своята системна работа ще допринесе извънредно много за развитието на туризма, създаването на всички удобства за пътуване, дейност която ще има за последствие привличането на многобройни чужденци-туристи въ България, което пъкъ покрай многото други добри страни ще окаже благотворно влияние върху стопанското положение на страната.

3. Подчертава, че стопанските интереси на населението налагатъ премахването или опростяването до минимумъ, на почвата на взаимности, на всички паспортни, митнишки и др. формалности за екскурзиянтитъ, посещаващи България по единично или групово; визитъ на паспортитъ да се даватъ безплатно и за по-дълги срокове, както за единичнитъ така и за колективнитъ паспорти. Да се опростятъ до минимумъ полицейските формалности, както и да се премахне искането и бирническо удостоверение на чужденцитъ-туристи престоили въ страната повече време.

4. Подчертава още единъ пътъ необходимостта отъ подпомагане да се организиратъ хотелиеритъ и гостилничаритъ въ интереса на създаването по-възможностъ въ най-скоро време необходимитъ удобства за туриститъ посещаващи нашата страна.

Да се изисква отъ съответната властъ строго спазване санитарнитъ наредби въ курорти, бани и др. При обявяване на известенъ пунктъ за курортъ, това да става при налагане задълженията за благоустройство и хигиена.

5. Организирането въ най-широкъ мащабъ на пропагандата на българската природа чрезъ публикации: албуми съ снимки, реклами, илюстрирани брошюри, написани на български и езика на страната въ която ще бъдатъ разпращани. На тѣзи реклами, илюстрирани брешури непременно да се отпечата и една карта съ всички желѣзопътни и шосейни съобщения

въ България. Да не се пренебрѣгва и пропагандата, която би могла да се прави чрезъ прокарване статии въ чуждитъ туристически списания, както и словесната пропаганда чрезъ диапозитиви.

Крайно време е издаването на единъ общъ пътеводителъ на български и френски, нѣмски английски и италиански езици.

На край съветътъ намира, че има още нужда да се работи за системното развитие на туризма и по отношение на младежъта, затова:

1. Настоява предъ Министерството на Народното просвѣщение да се организиратъ въ най-скоро време безплатни ученически спални въ всички изходни за туристически излети пунктове.

2. Настоява, Дирекцията на трудовата повинностъ да опредѣли трудовашки команди, които подъ ръководството на Българското Туристическо Дружество да направятъ една системна и трайна маркировка на планинските пѣтища.

Съвета реши резолюциитъ да се поднесатъ на съответнитъ министри и учреждения. Избраха се г. г. арх. Г. Козаровъ, Н. Галчовъ, П. Стояновъ, д-ръ Л. Владикинъ, Ил. Антоновъ, д-ръ П. Козаровъ и Ив. Хр. Ламбовъ, които да поднесатъ резолюциитъ на г. г. министритъ.

Въ 17.30 часа председателятъ, като благодари за извършената работа, объяви закриването на съвета.

Вечеръта, следъ заседанието, въ локала Царевецъ се състоя туристическа среща въ честъ на Висшия туристически съветъ. Срещата се състоя при едно непринудено весело туристическо настроение. Съ присъствието си на срещата софийскитъ туристи отдадоха нужното внимание къмъ старитъ наши дейци, членове на В. Т. С.; у които бодритъ и жизнеради планинци извикаха чувства на радостъ и изпълненъ общественъ дългъ предъ все по-широкото разрастване на туристическото движение въ страната.

КНИЖНИНА

Библиотека „Нашата родина“. Основателятъ на библиотеката „Туристическа просвѣта“ известния нашъ неуморимъ туристъ и изследвачъ — П. Делирадевъ, напоследкъ е започналъ да редактира и втора библиотека „Нашата родина“. Библиотеката е въ малъкъ форматъ, отъвнѣ съ хубава цвѣтна корица отъ В. Захариевъ.

Всѣка книжка по отдѣлно представя едно завършено цѣло. Тѣ сж написани специално за ученици отъ долнитъ класове, но възрастнитъ ще ги харесатъ много повече, като ще ги четатъ не само за наслада, но и да научатъ нѣщо.

На всѣка страница и всѣки редъ дори, блика свободния духъ на туристъ, който гордо, волно и безспирно кръстосва по всички посоки. За него нѣма нищо непреодолимо, въ него диша буденъ животъ, но все една неуловима тѣжа се ниже и напомня на нѣщо загубено, което едвамъ би се върнало, .. но все пакъ „ще изгрѣе деньтъ на свободата...“ да вървимъ, .. животътъ нась ни чака, .. бжднинитъ сж наши и на нашитъ поколения...

До сега отъ тази библиотека на Хемусъ сж излѣзли следнитъ книжки:

1. Дунавъ, София, 1929 г., стр. 80, ц. 12 лв. Въ тази първа книжка се разглежда Дунава отъ самитъ му извори до делтата на Черно море, като повече автора се спира на нашиятъ Дунавъ, на нашитъ дунавски градове, за Добруджа, риболовството и въобще всичко свързано съ рѣката.

2. Витоша, София, 1929 г., стр. 64, ц. 10 лв. За Витоша, П. Делирадевъ, преди три години написа обе-

миста книга, а сега въ тази малка книжка е скицирано всичко, като сж добавени нѣкои нови описания.

3. Изъ Рила. София, 1929 г., стр. 80, ц. 12 лв. Тукъ сж събрани отдѣлни описания за Рила.

4. По планини и върхове. София, 1929 г., стр. 64, ц. 10 лв. Тукъ авторътъ вече ни запознава съ най-високитъ върхове на Ст.-Планина, съ Комъ, Мургащъ и Юмрукъ чалъ, съ върха Руенъ на Осоговската планина, съ Сютка въ западнитъ Родопи и най-последно разхожда по снѣговетъ на Витоша.

5. По поля и планини. София, 1929 г., стр. 64, ц. 10 лв. Този пътъ туристътъ слиза изъ равнинитъ. Той кръстосва родната ни земя отъ Кюстендилското поле, презъ Пловдивскитъ тепета и до Девненскитъ извори, и отъ тамъ презъ Дунавската равнина се възкачва по планинитъ, за да ни запознае съ нашитъ хижни.

6. Отъ Черно море до Пиринъ. София, 1929 г., стр. 64, ц. 10 лв. Въ тази книжка волния изследвачъ и туристъ започва съ Девненскитъ езера и презъ Търново-Балканската линия — Панагюрище, ни завежда къмъ тайнствения Пиринъ.

7. Огнѣща на свободата. Описватъ се мѣста, точно свързани съ близки исторически събития.

Д. П. Койчевъ. — Живописни кѣтове изъ нашата родина. — Сборникъ на повече отъ сто и петдесетъ отдѣлни статии за границитъ на България, Стара-планина, Дунавската столова земя, Сръдна гора, Тунджанскитъ масиви, Рила планина, Родопитъ, Тракийската низина, Витоша и Софийското поле, Пиринъ планина, Краището, Долината на Струма, Българскитъ земи подъ сръбска, подъ грѣцка и турска властъ, Добруджа. Кн. 9 и 10 на Библиотека за самобразование (год. XIV).